

Jak si v Grazu zadělali na budoucnost

Author: Nataša Kamešová | Published: 22.06.2004

Statut Evropského města kultury 2003 znamenal milník v dějinách rakouského Grazu. Představitelé města vzali tuto poctu velmi vážně a pozvali hvězdné umělce z celého světa, aby toto z pohledu mnohých „ospalé město“ nablýskali. Schvalování nejrůznějších projektů, které dříve zabralo půl roku, bylo vyřizováno do dvou týdnů.

Wolfgang Lorenz, intendant velkolepé akce [Graz 2003](#) na tuto dobu vzpomíná: „Z přívlastku Hlavní město kultury se stal virus, který nakazil celé město, Spolkovou zem Štýrsko (jejímž hlavním městem je právě Graz) i rakouskou vládu. Výsledkem byly stovky uměleckých projektů z oblasti architektury, filmu, literatury, uměleckých výstav, hudby a nových medií.“ K tomu je však nutno přičíst ještě další desítky drobnějších realizací v oblasti architektury, jejichž investorem nebyl stát ani municipalita, ale sami občané.

Zatímco v Praze bychom stopy po tom, že kdy byla kulturním městem Evropy hledali jen stěží, v Grazu možnost zužitkovali dokonale. Akce skončila, domy a umění zůstalo. Turisté proto mají důvod do tohoto města nadále jezdit.

Umění se nelze vyhnout

Nejen v městě samotném vyrostla celá řada nových stavebních děl - požitek čekal na návštěvníky už před branami Grazu. Podrobně jsme se projektům věnovali už [zde](#) .

Veřejný prostor nezpestřují jen nové stavby, ale pozornost upoutávají i kreativní artefakty umístěné v blízkosti hlavních dopravních tepen města. Letiště vítá návštěvníky barevnou stínohrou Flory Neuwirthové. Tato místní výtvarnice adaptovala pro svůj projekt koncept „wall drawings“ amerického umělce So LeWitta a na skleněné plochy příjezdové haly nanasla stereometrické formy, které se rozplývají v různých odstínech žluté a červené.

Flora Neuwirthová si pohrála s imaginací návštěvníků grazského letiště.

Příjemná atmosféra a umělecký flair překvapí cestující i na nádraží. Hlavní nádraží, vskutku nejdůležitější „recepce“ města, dostalo virtuózní barevný nátěr, který působí až trojrozměrně.

Rakouský umělec Peter Kogler přeměnil prostor nádražní haly v impresionistickou iluzi - imaginární prostor proměnlivých červenobílých prvků. Nanesl na vnitřní stěny a strop haly (2355 metrů čtverečních) biomorfní formy, které vygeneroval na počítači a jež v interiéru působí jako iluze.

Friendly Allien - organická architektura z počítače

Jedním z nejdiskutovanějších projektů se stal Dům umění (Kunsthhaus), přezdívaný Přátelský vetřelec. Bublina vyrobená z plazmatu, reflektujícího počasí a teplotu, je dílem londýnských architektů Petra Cooka a Colina Fourniera. Připomíná obrovskou medúzu z vesmíru.

Dům umění nicméně zaručuje naprosto pozemské trendy: počítače stojí za novou architekturou, představovanou tekoucími, bizarními tvary. Svou neobyčejnou architekturou vzbudil nejen nesmírnou mezinárodní pozornost, ale postaral se také o dostatečnou kritiku.

Kunsthhaus nabízí výstavní prostory, kde se nedají kvůli zakřivení stěn všet obrazy.

Zadání znělo: objekt, maximálně 23 metrů vysoký, který dokonale skloubí historickou a moderní architekturu. Památkově chráněná fasáda přiléhajícího objektu, sestávající z jedné z nejstarších litinových konstrukcí, byla restaurována a propojena s futuristickou, protipól tvořící novostavbou.

Objekt má rozpětí až 60 metrů a na třech úrovních plochu kolem 11 000 metrů čtverečních - 2 000 metrů činí plochy výstavní, které nejsou zrovna snadno využitelné, protože stěny jsou zakřivené. Jednotlivé úrovně jsou spojeny můstky, v proskleném přízemí se nachází kavárna, bar a knihkupectví stejně jako různé menší výstavní prostory. Modrou „vnější kůži“ tvoří 1 066 průsvitných destiček z plexiskla, světlo propouštějí prosklené trychtýřovité výběžky, připomínající trysky. Pod destičkami je umístěno kolem 900 kruhových

zářivek, jejichž zářivost je regulována počítači.

Vstup do Domu umění nemá žádný zvláštní charakter. Celý tento parádní kousek „digitální architektury“ působí spíš jako fantom. V centru samotném není příliš vidět, tu a tam bobtná mezi barokním střechami jako boule. Teprve z nábřeží řeky Mur je dobře vidět boční fronta, architektky nazývaná jako Spacelab (vesmírná laboratoř).

Obyvatele Grazu už přestaly otázky po smysluplnosti Kunsthausu zajímat.

Náklady tohoto nového symbolu štýrské metropole činily přibližně 45 milionů eur. Otázky, zda tento druh architektury, který je označován jako blob-architektura, má budoucnost z hlediska urbanistiky, či zda není jen pouhou turistickou exotickou atrakcí, obyvatele Grazu netíží. A to, jestli je tato vesmírná loď vůbec vhodná pro umělecké výstavy, se brzy ukáže.

Ostrov na řece Mur

Jiným, podobně výrazným architektonickým ztvárněním se může pochlubit Ostrov na řece Mur (Murinsel), který vznikl ve snaze propojit historické jádro s méně prosperující čtvrtí. Podobu otevřené ústřice dal ostrovu newyorský architekt Vito Acconti. Vytvořil zde organický kloub vyplněný sklem a ocelí. Ostrůvek působí jako futuristická mušle, která v závislosti na stavu vody plave na hladině či se usadí na dně. Má ztělesňovat kulturní vitalitu Grazu. Ramena ostrova splývají jako vlny divoké řeky.

Dnes se v této „buňce urbanistické kultury“, jak jí říká sám architekt, nachází kavárna, hřiště pro děti a amfiteátr, který pojme až 300 osob. Čistě technicky byl ostrov koncipován pro životnost kolem 50 let, teoreticky by však měl vydržet déle.

Stavební forum

Ostrov na řece Mur reaguje na výšku vody: občas plave, jindy je usazen na dně.

Další impozantní projektem je přestavba staré výrobní haly tzv. Helmut-List-Halle v průmyslovém areálu Grazu, která byla přeměněna na koncertní sál pro 1200 lidí. Vyznačuje se především špičkovou akustikou. Své jméno dostala podle Helmuta Lista, který inicioval tento projekt a je ředitelem místní společnosti AVL, mezinárodně uznávaného střediska pro vývoj motorů.

Profesor List zde realizuje svou vizi „zcela nové spolupráce mezi uměleckou produkcí a technologickým vývojem“. Pro celou Evropu může být příkladem speciální konstrukce haly, která je dlouhá 113 metrů, 34 metrů široká a 15 metrů vysoká, sloužící jako nahrávací studio. Byla vybudována podle návrhů architekta Markuse Pernthalera.

Co bude dál?

Hlavním důvodem, proč volba padla na Graz, je jeho mezikulturní poloha. Štýrský Hradec je nejen křižovatkou pro italskou, slovinskou, maďarskou a rakouskou stranu. Jako kulturní rozcestí mezi západem a východem působil už při nájezdu Turků. Tato role mu připadla i v historii nedávné, kdy umělcům z východu sloužil jako nejbližší únik z prostoru uzavřeného železnou oponou.

Svou polohou dobře naplňuje poslání evropského kulturního města jako místa pro sblížení členských států EU v ekonomické, politické i kulturní sféře. Graz se zhostil své kulturní zakázky profesionálně a předvedl, jak se programově dá vytvořit kulturní metropole na „klíč“.

Všechny stanovené kvantitativní cíle projektu Graz 2003 byly dosaženy a překonány. Graz se jako hlavní kulturní město dostal do povědomí celé Evropy a vybudoval si dynamickou, sebevědomou image.

Nově vybudovaná infrastruktura (Dům umění, Ostrov na řece Mur, Helmut-List-Halle) enormně zvýšila konkurenceschopnost města jako místa pořádání nejrůznějších mezinárodních akcí. Dá se říct, že se Graz dostal do katalogů všech důležitých kanceláří v Evropě.

Architektonická stínohra: Shadow Clock Tower.

Kulturní instituce z Grazu navázaly skvělé mezinárodní kontakty a zřetelně posílily své pozice na mezinárodním trhu. Navíc získalo město enormní operativní know-how v oblasti kultury, jaké může nabídnout málokteré město srovnatelné velikosti.

Na závěr lze tedy zodpovědně konstatovat, že projekt „Graz 2003 - hlavní kulturní město Evropy“ byl nejúspěšnějším velkoprojektem v historii Evropské unie. Ať z hlediska počtu návštěvníků, tak mediální publicity.

Ostatně jeho jméno padalo v souvislosti i s nedávným Archifestem, který se konal v českých a moravských městech. Například bývalý starosta Litomyšle Miroslav Brýdl, který podnítil nebývalý boom architektury ve svém městě, Graz označil za příklad hodný následování. A platilo to pro všechna česká a moravská města.

22.06.2004 00:00, Nataša Kamešová

Stavební
forum